

DOI: 10.31648/kpp.10677

Jakub Ligocki

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

ORCID: 0009-0009-0153-0234

jakub.ligocki.wpia@gmail.com

Kiedy uczucie staje się zabójcze – *le crime passionnel* na gruncie polskiego prawa karnego

Pojęcie zabójstwa z miłości

Miłość jest uczuciem pięknym, lecz trudnym i wymagającym. W znaczeniu psychologicznym jest to „zespół aktów psychicznych, głównie uczuć i emocji związanych z dążeniem do stworzenia stałej relacji interpersonalnej między dwoma osobami”¹. Skutkuje „weryfikacją” dwóch, obcych sobie ludzi – ich dojrzałości, wytrwałości, cierpliwości, zaufania i innych aspektów. Uczucie to jest wyborem dobrowolnym, a współczesny, powszechny dostęp do Internetu sprawił, że możliwość poznania swojej tzw. drugiej połówki stała się jeszcze łatwiejsza.

W prawie powszechnie obowiązującym w Polsce zawieranie związków miłosnych nie jest uregulowane. Jedyny „cenzus” nakładany na zakochanych jest powiązany z wiekiem dotyczącym podjęcia współżycia seksualnego, a także zawarcia formalnego związku małżeńskiego. Miłość jest zatem dostępna dla każdego człowieka, natomiast do pewnych jej etapów należy „dojrzeć”, co znalazło odzwierciedlenie w przepisach, tj. art. 10 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego² czy art. 200 § 1 Kodeksu karnego³.

Prawidłowy rozwój miłości nie zaczyna się jednak w momencie zawarcia związku – kształtuje się ona już od pierwszych chwil dziecka na świecie. W swojej „pierwotnej” rodzinie nabywa się wiedzę, przygotowuje się do życia w społeczeństwie i kształtuje się swoje umiejętności miękkie, w tym także uczucia, tj. miłość⁴. Prawidłowo

¹ *Encyklopedia PWN*, hasło: miłość, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/milosci;3941592.html> (data dostępu: 6.10.2024).

² Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2023 r., poz. 2809).

³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. z 2024 r., poz. 17, 1228), dalej jako k.k.

⁴ A. Rynio, *Rodzina szczególnym miejscem kształtowania postawy miłosnej*, „Roczniki Pedagogiczne” 2011, nr 3, s. 68.

rozwijający się człowiek dąży bowiem do tworzenia więzi z innymi ludźmi. W momencie, w którym w początkowej fazie przygotowania do stworzenia własnego związku miłosnego z inną osobą wystąpią nieprawidłowości, w życiu uczuciowym jednostki mogą wystąpić poważne komplikacje.

Zabójstwo z miłości to spowodowanie śmierci drugiego człowieka, dokonane w stanie ekstremalnego pobudzenia emocjonalnego na skutek konfliktu, w którym ofiarę i zabójcę łączy relacja seksualna, oparta najczęściej na miłości. Zarówno mężczyźni, jak i kobiety są zdolni/zdolne do zrealizowania owego czynu⁵. Klasycznym przykładem tego przestępstwa jest sytuacja mężczyzny wracającego wcześniej niż zwykle do domu po pracy, który po wejściu do sypialni zastaje we wspólnym małżeńskim łóżu swoją żonę oraz innego mężczyznę w sytuacji wskazującej jednoznacznie na zdradę. Mężczyzna odczuwa nagły przypływ negatywnych emocji, wpada w „szał zazdrości” i zabija zarówno żonę, jak i jej kochanka⁶. Pojawia się tutaj istotny problem dotyczący kwalifikacji prawnej czynu zabronionego – czy dany podmiot dokonał dwóch zabójstw w typie podstawowym w świetle art. 148 § 1 k.k., czy w typie uprzywilejowanym, tzn. pod wpływem silnego wzburzenia usprawiedliwionego okolicznościami z art. 148 § 4 k.k.?

Zabójstwo to zbrodnia, która jest przestępstwem powszechnym. Można je popełnić zarówno poprzez działanie, jak i przez zaniechanie. Ma charakter materialny, a strona podmiotowa charakteryzuje się umyślnością. Przybiera postać zamiaru bezpośredniego, jak i ewentualnego. Ustawodawca wskazuje w art. 148 § 1 k.k. na typ podstawowy, w § 2 i § 3 – typ kwalifikowany oraz w § 4 – typ uprzywilejowany, będący zabójstwem pod wpływem silnego wzburzenia usprawiedliwionego okolicznościami. W związku z powyższym pojawia się pytanie, czy istnieje możliwość zakwalifikowania *le crime passionnel* jako przestępstwa zaliczanego do uprzywilejowanego typu czynu zabronionego, a w przypadku odpowiedzi twierdzącej – jakie warunki muszą zostać spełnione, aby taka kwalifikacja była dopuszczalna?

Zabójstwo z miłości a prawo – historyczne i współczesne kwalifikacje prawne

Przypadki zabójstwa motywowanego miłością są znane ludzkości od początku jej historii. Oprócz uczucia miłości pojawia się również jej patologiczna forma, obejmująca zazdrość, nienawiść lub chęć zemsty na partnerze. Tego rodzaju emocje często prowadzą do silnego cierpienia, które może skłonić jednostki do popełnienia wspomnianego przestępstwa.

Pojęcie zabójstwa z miłości i stosowania łagodniejszego wymiaru kary dla jego sprawcy ma silny związek z Francją, gdzie w XIX w. pod wpływem idei romantyzmu stało się „popularnym” typem przestępstwa i wzbudzało istotne zainteresowanie

⁵S.K Besse, *Crimes of passion: the campaign against wife killing in Brazil, 1910–1940*, „Journal of Social History” 1989, nr 4, s. 653.

⁶C. Mourik, *Crime passionel: emotional rage of cold-blooded murder? A review of emotion-induced dissociation in healthy individual*, „Erasmus Journal of Medicine” 2011, nr 2, s. 50–55.

społeczeństwa. Dodatkowo w 1894 r. w raporcie z badań jednego z francuskich statystyków opublikowano, że ławy przysięgłych bardzo często uniewinniały przestępców za *la crime passionnel*⁷. Ukazuje to zadziwiająco duży wpływ idei romantyzmu na wyrokowanie i ówczesne podejście ławy przysięgłych do tego typu zabójstwa. Wykazywano wówczas wyrozumiałość i litość dla jednostek dopuszczających się zabójstwa z miłości. Opis popełnianych czynów zabronionych oraz wyroki bardzo często publikowano w prasie. O wyjątkowo łagodnym traktowaniu przestępstwa z miłości może stanowić art. 324 i nast. Kodeksu karnego Francji z 1810 r., który stanowił, że w przypadku cudzołóstwa żony zabójstwo kobiety i jej kochanka jest uznawane za usprawiedliwione⁸.

Kolejnym przykładem zabójstwa z miłości jest *legítima defesa da honra* w Brazylii. Zabójstwo żony z powodu jej cudzołóstwa było uznawane za prowokację do popełnienia czynu zabronionego, co mogło znacznie złagodzić karę za zabójstwo, a nawet powodowało wyłączenie czy też zmniejszoną winę samego męża-zabójcy⁹. To przyzwolenie wywodzi się z kolonialnej Brazylii, gdzie męski honor był dobrem prawnie chronionym. Zabicie swej żony przyłapaną na cudzołóstwie znajduje odzwierciedlenie w księdze V tytule XXXVIII Ordynacji filipińskiej¹⁰.

Definicja zagadnienia zbliżonego do instytucji „zabójstwa z miłości” po raz pierwszy w polskim prawie karnym pojawiła się w komentarzu do Kodeksu karnego Makarewicz z 1932 r. (dalej jako k.k.m.). Zdaniem Juliusza Makarewicz przestępstwo mogło mieścić się w granicach zabójstwa pod wpływem silnego wzruszenia, które funkcjonowało na gruncie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. Kodeks karny (Dz.U. z 1932 r., Nr 60, poz. 571 z późn. zm.)¹¹.

W celu analizy wspomnianej ustawowej okoliczności łagodzącej karę dokonano swoistego podziału określenia „wzruszenie” na dwa rodzaje¹². Pierwszym z nich jest takie, którego załazek pojawił się w umyśle danego podmiotu w dalekiej przeszłości i był potęgowany przez pewne powtarzające się zdarzenia, które stopniowo coraz mocniej wpływały na jego procesy myślowe, co ostatecznie skutkowało popełnieniem określonego przestępstwa. W celu zobrazowania tego zjawiska posłużono się przykładem członka rodziny pielęgnującego nieuleczalnie chorego, który widząc jego długotrwałe cierpienie, z litości postanawia zakończyć jego życie. Natomiast drugim rodzajem jest afekt nagły, a zarazem będący wynikiową długotrwałego przygotowania psychicznego – w tym przypadku J. Makarewicz posłużył się dwoma przykładami, uwzględniając obie płcie. W pierwszej sytuacji opisuje kobietę, której mąż-alkoholik znęca się nad nią ustawnie oraz przez swój nałóg pozbawia małżonków środków do życia. Po jednej z wielu

⁷ E.E. Ferguson, *Judicial authority and popular justice: crimes of passion in fin de siècle Paris*, „Journal of Social History” 2006, nr 40, s. 293–315.

⁸ Penal Code of 1810. Book the third of crimes and delicts, and their punishment. 324; Law decreed February 15th, 180, promulgated February 25th, 1810.

⁹ L. Sedrez, *Legítima defesa da honra*, 2000.

¹⁰ Ordenações Filipinas, Livro V, Título XXXVIII, s. 1188.

¹¹ K. Zaborska, *Okoliczności usprawiedliwiające stan silnego zaburzenia przy zabójstwie z afektu*, „Studia Prawnicze KUL” 2018, nr 4, s. 181–208.

¹² J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem*, Lwów 1932, s. 323–324.

kłótni kobieta nie wytrzymuje – sięga po dawno nabity rewolwer i oddaje śmiertelny strzał w stronę swojego męża. W drugim przykładzie natomiast sprawcą tego samego przestępstwa jest mężczyzna, który od wielu lat był zdradzany przez żonę. Mąż, pomimo głębokiego przywiązania emocjonalnego oraz zmysłowego, decyduje się na zabójstwo, które planował już od długiego czasu.

Charakterystyka dokonana przez J. Makarewicza jest trafna nawet we współczesnych czasach, bowiem mężczyźni dokonują zabójstwa z miłości przede wszystkim ze względu na zazdrość (w tym przypadku zdrada małżonki) i strach przed oziębieniem wzajemnych stosunków bądź utratą pozycji w małżeństwie. Natomiast kobiety decydują się na taki czyn ze względu na nienawiść czy tyranię ze strony swojego partnera¹³. Wspólnym elementem obu przestępstw, zdaniem J. Makarewicza, jest obecność stanu „silnego wzruszenia”, które m.in. według Andrzeja Marka¹⁴ czy Andrzeja Zolla¹⁵ jest synonimem bardziej znanego współcześnie pojęcia, określanego mianem afektu. Przepis art. 225 § 2 k.k.m. przewidywał łagodniejszą sankcję w postaci podleganiu karze wolności do lat 10, gdzie w przypadku zabójstwa w typie podstawowym kara przybierała trzy postaci: minimalnie 5 lat pozbawienia wolności, dożywotnie pozbawienie wolności i kara śmierci. Ponadto jeżeli silne wzruszenie mieściło się w zakresie art. 18 § 1 k.k.m., to istniała możliwość nadzwyczajnego złagodzenia kary.

Komisja Kodyfikacyjna podnosiła, że przepis ten może znaleźć zastosowanie wobec czynu zabójstwa wyłącznie po spełnieniu ściśle określonych przesłanek¹⁶. Przede wszystkim należało ustalić, czy sprawca działał pod wpływem wzruszenia. Następnie wzruszenie to musiało być na tyle silne, że istotnie wpłynęło na dokonanie takiego czynu, którego sprawca w normalnych okolicznościach nigdy by nie popełnił¹⁷. Według Janusza Pionkowskiego i Ireny Dogiel-Pionkowskiej „istotą uprzywilejowanego wzruszenia był stan psychiczny, w którym procesy emocjonalne zyskały przewagę nad intelektem, wskutek czego sprawca działa pod wpływem dominujących emocji przy wyraźnym ograniczeniu kontrolującej działalności rozumu”¹⁸. Kontrowersyjnie przyjmowano, że sam powód wzruszenia nie miał większego znaczenia oraz nie musiało ono być w jakikolwiek sposób sprowokowane¹⁹. Stanowisko to z biegiem czasu zaczęło ulegać zmianie. Mieczysław Siewierski uznał słusznie, że nie każde silne wzruszenie w danej sprawie umożliwia stosowanie art. 225 § 2 k.k.m., bowiem może prowadzić to do wielu nadużyć oraz naruszać interes społeczny²⁰. Twierdził on także, że stan silnego wzruszenia u danego sprawcy musi mieć miejsce bezpośrednio przed zabójstwem, co znajduje odzwierciedlenie we współczesnych orzeczeniach, które zostaną poddane analizie w dalszej części pracy²¹.

¹³ K. Ratele, N. Duncan, *Identities and relationships*, „Social Psychology” 2007, s. 212.

¹⁴ A. Marek, *Prawo karne*, Warszawa 2007, s. 431.

¹⁵ A. Zoll, *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, t. 2, Kraków 2006, s. 262.

¹⁶ J. Pionowski, I. Dogiel-Pionkowska, *Silne wzburzenie usprawiedliwione okolicznościami*, „Palestra” 1974, nr 11(203), s. 112–119.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ M. Siewierski, *Kodeks karny i prawo o wykroczeniach. Komentarz*, Warszawa 1958, s. 303.

²¹ Ibidem.

Zabójstwo z miłości we współczesnym kodeksie karnym

W dalszym etapie analizy *le crime passionnel* za tezę do kolejnych rozważań posłuży następujące stanowisko – kwalifikacja tego przestępstwa na podstawie art. 148 § 4 k.k. jest możliwa po łącznym spełnieniu następujących przesłanek. Sprawca w czasie popełniania przestępstwa musi działać pod wpływem silnego wzburzenia będącego tak istotnym, iż ograniczało ono jego możliwości intelektualne, a zdarzenie, które jest przyczyną wywołującą taki stan psychologiczny, powinno mieć miejsce „poza sprawcą”. Ponadto czyn zabroniony musi mieć miejsce od razu po zdradzie współmałżonka, a ostatecznie zdrada ta musi wywołać faktyczne cierpienie u współmałżonka i nie może znaleźć żadnego usprawiedliwienia, a więc zasługuje na jednoznaczłą dezaprobatę.

Należy najpierw dokonać definicji zjawiska określanego jako afekt, które w obowiązującym k.k. zostało zidentyfikowane jako silne wzburzenie na mocy art. 148 § 4. Jego znaczenie zostało wypracowane zarazem przez literaturę, jak i przez orzecznictwo sądowe ze względu na fakt, iż określenie to nie posiada definicji legalnej. Punktem wyjścia może być na pozór proste, ale dobrze oddające istotę powyższej kwestii zdanie Władysława Woltera, według którego wzburzenie jest silne wtedy, kiedy człowiek dopuścił się czegoś, czego nigdy by nie zrobił bez wzburzenia²².

W literaturze odnaleźć można wiele różnorodnych stanowisk dotyczących szczególnej definicji afektu bądź silnego wzruszenia, jednakże znamienita większość autorów, np. A. Zoll czy Leszek Lernell, zwraca uwagę na fakt, że zjawisko to musi być na tyle silne, iż krępuje ono w istotnym stopniu procesy myślowe danego sprawcy. Zdaniem L. Lernella jest to stan psychiczny człowieka polegający na ograniczeniu przez czynniki emocjonalne, funkcji rozumu²³. Z kolei A. Zoll wskazał, iż „afekt fizjologiczny musi być tak silny, że wywołuje reakcje nietypowe dla danego sprawcy, powoduje wytrącenie psychiki zdrowego człowieka ze stanu równowagi, w rezultacie czego do głosu dochodzi dominacja sfery emocjonalnej nad kontrolującą funkcją intelektu”²⁴. W orzecznictwie zaznacza się, że proces emocjonalny przeżywany przez sprawcę w czasie trwania silnego wzburzenia, ogranicza funkcjonowanie jego sfery intelektualnej, a „afekt to zatem przeżycie utrudniające kontrolującą funkcję rozumu, co oznacza, że osoba pozostająca pod jego wpływem nie kieruje się przesłankami »rozumowymi«, a wyłącznie względami uczucia, które nie są niczym hamowane”²⁵. Co istotne, do określenia, czy w danym stanie faktycznym sprawca działał pod wpływem afektu, nie wystarcza sama opinia sądu – konieczne jest powołanie biegłych. Już w 1970 r. w wyroku Sądu Najwyższego (który jest do dzisiaj jest aktualny²⁶) stwierdzono, iż „wprawdzie biegli psychiatrzy

²² W. Wolter, [w:] I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter (red.), *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1973, s. 439.

²³ L. Lernell, *Prawo karne. Część szczególna*, Warszawa 1969, s. 44.

²⁴ A. Zoll, [w:] A. Zoll, W. Wróbel (red.), *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 2: *Komentarz do art. 117–277 k.k.*, Warszawa 2013, s. 293.

²⁵ Wyrok SA w Lublinie z 18 lutego 2015 r., sygn. akt II AKa 8/15.

²⁶ Zob. wyrok SA w Szczecinie z 25 lipca 2013 r., sygn. akt II AKa 127/13; wyrok SA w Gdańsku z 9 października 2012 r., sygn. akt II AKa 329/12.

powołani są do badania patologicznych zjawisk psychiatrycznych, a nie innych zjawisk psychicznych, takich jak np. afekt fizjologiczny (silne wzruszenie), co jest domeną psychologa, to jednak ze względu na to, że są to pokrewne specjalności, wypowiedź psychiatrów w tej kwestii, oparta na badaniach, własnych obserwacjach, wywiadach i dokładnej znajomości sprawy, stanowi ważny dowód, którego nie można pominąć²⁷.

Zdarzenie, które jest przyczyną wywołującą afekt, powinno mieć miejsce „poza sprawcą”. Zgodnie z judykaturą okoliczności usprawiedliwiających stan silnego wzburzenia należy doszukiwać przede wszystkim w zjawiskach zewnętrznych, poza sferą endogenną²⁸. Muszą one istnieć poza sprawcą, a silne wzburzenie i czyn dokonany przez niego ma być reakcją, która jest współmierna do wywołującej ją przyczyny. Natomiast okoliczności tych nie można doszukiwać się tylko w cechach charakteru sprawcy oraz w jego predyspozycjach psychicznych z powodu odchyień od normy, zarówno w sferze emocjonalnej, jak i intelektualnej. Zdanie to zostało podtrzymane także przez orzeczenia innych sądów. Twierdzi się, że konieczne jest uwzględnienie zarazem osobowości i zachowania się oskarżonej oraz ofiary, a także stosunku między nimi, aby móc ustalić, czy zaistniała sytuacja zmuszająca do zabójstwa – w tym przypadku sprawa dotyczyła morderstwa męża, znęcającego się nad kobietą, która posunęła się do tego czynu w celu ostatecznej likwidacji konfliktu²⁹.

Kolejna przesłanka, którą należy spełnić, aby zabójstwo z miłości mogło zostać zakwalifikowane jako to określone w art. 148 § 4 k.k., jest powiązana z ściśle określonym wymiarem czasowym. Popęlnienie przestępstwa musi mieć miejsce niezwłocznie po zdarzeniu, które wywołało afekt – w tym przypadku byłaby nim zdrada współmałżonka. Takie zdanie prezentowane jest przez wiele sądów. Przyjmuje się, że decyzja co do zabójstwa podjęta dopiero po upływie dłuższego czasu po zdradzie współmałżonka uniemożliwia wystąpienia zjawiska, jakim jest silne wzburzenie³⁰. Ponadto Sąd Apelacyjny w Lublinie w wyroku z 24 października 2013 r.³¹ podniósł, że w przypadku zdrady sprzed lat i zazdrości, która jest zaliczenia do niskich pobudek, nie można uznać za usprawiedliwione dokonanie danego czynu przez oskarżonego, jakim było zabójstwo żony – jednakże w tym stanowisku pojawiła się pewna wątpliwość co do kategoryzowania przez sąd zazdrości jako okoliczności bezwzględnie zasługującej na potępienie.

Zdaje się, że klasyfikacja tego uczucia jako niskiej pobudki jest krzywdząca w wielu przypadkach i powinna być rozpatrywana indywidualnie poprzez sąd, uwzględniając przy tym wszystkie okoliczności danej sprawy. W przypadku *le crime passionnel* zazdrość jest nieodłącznym elementem powiązanym z dokonaniem przestępstwa oraz jedną z „części składowych” afektu. Trafne stanowisko zaprezentował Sąd Najwyższy, który podkreślił, że „zazdrość może łączyć się niekiedy z niską pobudką, lecz nie może być w każdym przypadku z taką pobudką utożsamiana, zwłaszcza zaś wtedy, gdy podłożem zazdrości jest nie nienawiść, lecz miłość do drugiego człowieka”³².

²⁷ Wyrok SN z 11 maja 1970 r., sygn. akt V KRN 109/70.

²⁸ Wyrok SN z 12 stycznia 1977 r., sygn. akt V KR 228/76.

²⁹ Wyrok SA we Wrocławiu z 20 kwietnia 1994 r., sygn. akt II AKr 68/94.

³⁰ Wyrok SA w Katowicach z 3 kwietnia 2014 r., sygn. akt II AKa 63/14.

³¹ Wyrok SA w Lublinie z 24 października 2013 r., sygn. akt II AKa 143/13.

³² Wyrok SN z 16 listopada 1973 r., sygn. akt II KR 158/73.

Ostatnią przesłanką wymagającą spełnienia jest wykazanie istotnej krzywdy, która została wyrządzona zdradą, zasługującą na jednoznaczną dezaprobatę. Teza ta znajduje uzasadnienie w świetle judykatury oraz doktryny. Aby móc ocenić, czy krzywda wyrządzona sprawcy zabójstwa jest na tyle znacząca, że może usprawiedliwiać jego silne wzburzenie, należy wziąć pod uwagę m.in. kryteria etyczne oraz społeczne. Zdrada musi być rzeczywistym zdarzeniem, a nie jedynie domysłami danego podmiotu. Ponadto konieczne jest wykazanie, że wywołała ona prawdziwe i głębokie cierpienie u zabójcy, a ostatecznie akt małżeńskiej niewierności w świetle ww. kryteriów zasługuje na jednoznaczną dezaprobatę i potępienie³³. Jednym z przykładów krzywdy wyrządzonej sprawcy zabójstwa jest poczucie poniżenia, które z zestawieniem z jego innymi cechami, tj. emocjonalna niedojrzałość, może skutkować w zaistnieniu silnego wzburzenia³⁴. Zdaniem A. Marka do okoliczności usprawiedliwiających silne wzburzenie należy zaliczyć wyrządzenie sprawcy przez pokrzywdzonego wielkiej i nieuzasadnionej krzywdy w sposób zawiniony, zwłaszcza gdy krzywda ta jest trudna lub niemożliwa do naprawienia przy pomocy narzędzi prawnych, podając przykład zdrady małżeńskiej³⁵.

Zakończenie

Przeanalizowana problematyka *le crime passionnel* w polskim prawie karnym ukazuje, jak silne emocje, takie jak miłość, zazdrość czy gniew, mogą prowadzić do tragicznych zdarzeń, które w wymiarze prawnym budzą wiele kontrowersji. Współczesne systemy prawne, w tym również polski, starają się zachować równowagę między ochroną społeczeństwa a zrozumieniem ludzkiej psychiki, w której emocje, zwłaszcza w kontekście relacji osobistych, mogą odgrywać kluczową rolę. Mimo że ustawodawca nie przewiduje osobnej kategorii przestępstw popełnianych w afekcie z powodu namiętności, istniejące przepisy dają możliwość złagodzenia odpowiedzialności karnej w momencie, gdy sprawca działał pod wpływem silnego wzburzenia. Warto jednak zwrócić uwagę na niejednoznaczność granic, które prawo wyznacza w przypadkach przestępstw motywowanych emocjami. Z jednej strony istnieje potrzeba uznania pewnych okoliczności łagodzących, wynikających z wyjątkowo intensywnych stanów psychicznych, a z drugiej prawo nie może dopuścić do nadużyć, mogących prowadzić do relatywizowania przemocy i usprawiedliwiania czynów, które w swoim charakterze godzą w podstawowe zasady porządku prawnego i moralnego. Analiza przestępstw na tle emocjonalnym, takich jak zbrodnia namiętności, wymaga nie tylko rzetelnej oceny norm prawnych, ale także interdyscyplinarnego podejścia, uwzględniającego psychologiczne i społeczne mechanizmy, które determinują ludzkie zachowania. W tym kontekście prawo karne znajduje się na styku różnych dziedzin wiedzy, co sprawia, że temat ten pozostaje nie tylko interesujący naukowo, ale także niezwykle istotny praktycznie. Chociaż *le crime passionnel* nie funkcjonuje jako odrębna kategoria w polskim porządku prawnym, analiza tego zjawiska w szerszym kontekście może w przyszłości

³³ Wyrok SA w Katowicach z 30 marca 1995 r., sygn. akt II AKr 26/95.

³⁴ Wyrok SA w Katowicach z 5 czerwca 2003 r., sygn. akt II AKa 183/03.

³⁵ A. Marek, op. cit., s. 431.

doprowadzić do dyskusji na temat zmian legislacyjnych. Wzrost liczby tego typu przestępstw oraz zmieniające się normy społeczne mogą w przyszłości wymusić na prawodawcy bardziej precyzyjne uregulowanie tej problematyki, zwłaszcza w obliczu dynamicznie rozwijającego się orzecznictwa i ewoluujących poglądów na temat roli emocji w procesie popełniania przestępstw.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Andrejew I., Świda W., Wolter W. (red.), *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1973.
- Besse S.K., *Crimes of passion: the campaign against wife killing in Brazil, 1910–1940*, „Journal of Social History” 1989, nr 4.
- Ferguson E.E., *Judicial authority and popular justice: crimes of passion in fin de siècle Paris*, „Journal of Social History” 2006, nr 40.
- Lernell L., *Prawo karne. Część szczególna*, Warszawa 1969.
- Makarewicz J., *Kodeks karny z komentarzem*, Lwów 1932.
- Marek A., *Prawo karne*, Warszawa 2007.
- Mourik C., *Crime passionel: emotional rage of cold-blooded murder? A review of emotion-induced dissociation in healthy individual.*, „Erasmus Journal of Medicine” 2011, nr 2.
- Ordenações Filipinas; Livro V, Título XXXVIII.
- Pionowski J., Dogiel-Pionkowska I., *Silne wzburzenie usprawiedliwione okolicznościami*, „Palestra” 1974, nr 11(203).
- Ratele K., Duncan N., *Identities and relationships*, „Social Psychology” 2007.
- Rynio A., *Rodzina szczególnym miejscem kształtowania postawy miłosnej*, „Roczniki Pedagogiczne” 2011, nr 3.
- Sedrez L., *Legítima defesa da honra*, 2000.
- Siewierski M., *Kodeks karny i prawo o wykroczeniach. Komentarz*, Warszawa 1958.
- Zaborska K., *Okoliczności usprawiedliwiające stan silnego zaburzenia przy zabójstwie z afektu*, „Studia Prawnicze KUL” 2018, nr 4.
- Zoll A., *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, t. 2, Kraków 2006.
- Zoll A., Wróbel W. (red.), *Kodeks karny. Część szczególna, t. 2: Komentarz do art. 117–277 k.k.*, Warszawa 2013.

Akty prawne

- Penal Code of 1810. Book the third of crimes and delicts, and their punishment. 324; Law decreed February 15th, 180, promulgated February 25th, 1810.
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. Kodeks karny (Dz.U. z 1932 r., Nr 60, poz. 571 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2023 r., poz. 2809).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. z 2024 r., poz. 17, 1228).

Orzecznictwo

Wyrok SA w Gdańsku z 9 października 2012 r., sygn. akt II AKa 329/12.

Wyrok SA w Katowicach z 30 marca 1995 r., sygn. akt II AKr 26/95.

Wyrok SA w Katowicach z 5 czerwca 2003 r., II AKa 183/03.

Wyrok SA w Katowicach z 3 kwietnia 2014 r., sygn. akt II AKa 63/14.

Wyrok SA w Lublinie z 24 października 2013 r., sygn. akt II AKa 143

Wyrok SA w Lublinie z 18 lutego 2015 r., sygn. akt II AKa 8/15.

Wyrok SA w Szczecinie z 25 lipca 2013 r., sygn. akt II AKa 127/13 .

Wyrok SA we Wrocławiu z 20 kwietnia 1994 r., sygn. akt II AKr 68/94.

Wyrok SN z 11 maja 1970 r., sygn. akt V KRN 109/70.

Wyrok SN z 16 listopada 1973 r., sygn. akt II KR 158/73.

Wyrok SN z 12 stycznia 1977 r., sygn. akt V KR 228/76.

Źródła internetowe

Encyklopedia PWN, hasło: miłość, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/milosc;3941592.html>.

When feelings become deadly – *la crime passionnel* under Polish criminal law

Summary

The aim of this paper is to analyse the phenomenon of love-murder and to determine whether it can be classified as murder under the influence of strong agitation. The research will be carried out by means of literature, judgments and legal acts – both historical and contemporary. The analysis of the above sources makes it possible to conclude that it is possible to qualify this offence as a so-called murder in a fit of passion, but certain prerequisites must be met. It is necessary to show that the perpetrator *in tempore criminis* acted under strong agitation, which impairs his intellectual capacity. The act must have taken place immediately after the adultery, which deserves unequivocal disapproval in the light of ethical or social norms, and it has caused significant harm to the perpetrator. Love-murder is an interesting issue rarely addressed in Polish literature.

Keywords: homicide, *le crime passionnel*, love-murder, strong agitation, affect